

Kapshuk J. S., postgraduate student of the Department of History and Culture of Ukraine of the State Institution of higher education «Pereyaslav–Khmelnitsky Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University» (Ukraine, Pereyaslav–Khmelnitsky), gileya.org.ua@gmail.com

Educational activities secondary schools in the Poltava province in the late XIX–th – early XX–th century

The article deals the process of education in secondary educational institutions of the Poltava province, and it turns out the value of education and its features in the system of the then educational reforms.

The purpose of the research is on the basis of study of sources and historiography achievements clarify the features of private pensions in the Poltava province. During the processing of complex sources used general scientific methods: analytical, synthesis, inductive–deductive, system, method of updating historical and typological.

Reforms in the education of Russia empire were designed to give pupils the skills and knowledge through socialization. Formation of mobile, competitive specialist, adapted for professional work in the market economy has become an important task in the educational process in secondary schools of the Russian empire, including the Poltava province. Moral education based on the principles of the general system of public administration and preparing students for the future service of the state and society.

The main measures of moral – educational influence on college students were praying, reading and explaining the scribes of the Gospel, visiting church services, ceremonial acts, public presentations, literary and musical evenings. Teachers brought up to think spiritually rich personality, which should be patriotism, nobility of soul and strength of character.

Keywords: education, Ministry of National Education (MNE), moral education, religious education, high school.

Кашук Ю. С., аспірантка кафедри історії та культури України, ГВУЗ «Переяслав–Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (Україна, Переяслав–Хмельницький), gileya.org.ua@gmail.com

Воспитательная деятельность средних учебных заведений Полтавской губернии во второй половине XIX – начале XX в.

Освещается процесс воспитания в средних образовательных учреждениях Полтавской губернии и выясняется значение воспитания и его особенности в системе тогдашних образовательных реформ.

Цель исследования – на основе изучения источников и достижений историографии выяснить особенности воспитания в средних учебных заведениях Полтавской губернии. В процессе обработки комплекса источников были использованы общенаучные методы: аналитический, обобщающий, индуктивно–дедуктивный, системный, метод актуализации и историко–типологический.

Реформы в сфере образования царской России имели целью предоставить воспитанникам профессиональные навыки и умения путем социализации личности. Формирование мобильного, конкурентоспособного специалиста, адаптированного к профессиональной деятельности в условиях рыночной экономики стало важной задачей в учебно–воспитательном процессе средних учебных заведений Российской империи, в том числе и Полтавской губернии. Нравственное воспитание базировалось на принципах общей системы государственного управления и готовило воспитанников к будущей службе государству и обществу.

Главными мерами морально–воспитательного воздействия на учащихся учебных заведений были молитвы, чтения и объяснения законоучителем Евангелия, посещение церковных богослужений, торжественные акты, праздничные доклады и литературно–музыкальные вечера. Педагоги воспитывали думающую, духовно богатую личность, которая имела патристические чувства, благородство души и твердость характера.

Ключевые слова: воспитание, Министерство народного образования (МНО), нравственное воспитание, религиозное воспитание, гимназия.

* * *

УДК 94(477.74–21):070(=411.16)«1850/1900»

Гербева І. М., аспірантка кафедри історії України, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Україна, Одеса), gerbeeva-ira@ukr.net

ЦЕНзуРА ЄВРЕЙСЬКОЇ ПРЕСИ В ОДЕСІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.

Мета даної роботи полягає у дослідженні особливостей виникнення та розвитку цензури єврейської преси в Одесі у другій половині ХІХ ст. Розглядаються передумови виникнення зародження та еволюція цензури на території Російської імперії. Актуальність теми обумовлена необхідністю комплексного підходу до вивчення єврейської преси як складової єврейського національного відродження. У процесі роботи над запропонованою темою були

застосовані загальнонаукові та спеціально–історичні методи дослідження. Значна увага приділена критичному аналізу джерел та принципу об'єктивності. Досліджено основні напрями цензурної політики російського уряду щодо єврейських видань. Коротко охарактеризовані основні етапи розвитку єврейської преси як однієї з частин єврейської традиційної культури, яка сприяла зближенню з християнським населенням регіону та модернізації єврейського суспільства.

Ключові слова: євреї, єврейська преса, цензура.

Розвиток єврейської періодичної преси як тема окремого дослідження обумовлювала науковий інтерес дослідників у контексті вивчення загальної преси на території Російської імперії, так як періодизація історії цензури єврейських видань співпадає з періодизацією історії загальноросійської цензури. Проте вона має певні відмінності у плані змісту та напрямів. Завдання, що ставились перед єврейською цензурою, обумовлювались особливостями урядової програми у єврейському питанні. Оскільки протягом ХІХ ст. основним з предметів контролю була література релігійного спрямування, то робота цензорів мала на меті очистити літературу від небажаних творів, що сприяло б культурному оновленню єврейського народу.

Важливим внеском у вивчення зазначеної теми стала праця О. М. Лернера [7], де автор, використовуючи документи архіву колишнього Новоросійського генерал–губернатора О. Г. Строганова, охарактеризував умови, в яких перебувала єврейська преса. Зважаючи на давність видання, на нашу думку, наведені в ньому відомості набувають характеру джерела.

Виділимо працю сучасної дослідниці І. С. Гребцової [1], де проаналізовано становлення єврейської преси та діяльність основних видань в Одесі.

Джерельна база досліджуваної теми представлена архівними документами [2; 3; 4; 5]. Основна кількість матеріалів зосереджена в Державному архіві Одеської області у фонді «Комітет іноземної цензури», де представлено статистичні відомості єврейської преси в Одесі.

Цензура (лат. – *sensura*) – контроль преси з метою попередження поширення чи заборони небажаних творів з точки зору офіційної влади.

Цензура у сучасному розумінні цього слова була введена католицькою церквою, яка вважала своїм обов'язком обмежувати віруючих від читання єретичних книг. Церковна цензура єврейських книг склалась ще у ХІІІ ст. Вона включала «антихристиянські» тексти. Цензорів призначала церковна влада, як правило, з числа вихрещених євреїв. Основна увага контролю приділялась Талмуду, рабинській літературі та молитовникам.

До 1796 р. у Російській імперії спеціальних цензурних установ не існувало. Окремі книги та твори заборонялись за розпорядженнями монархів чи органів державної влади. Систематична цензура єврейських книг та рукописів вперше була введена в 1797 р., коли були затверджені цензурні комітети при митницях та введені спеціальні посади цензорів єврейських книг. Першими цензорами стали євреї з Риги Ієхезкель Бамберг і Моїсей Гезекіль. Цензори повинні були перевіряти єврейські книги, що надходили з–за кордону й вилучати ті місця, які на їх думку, вважались небажаними для суспільства [6, с. 948–949].

Значну роль у розвитку єврейської освіти та заохочення євреїв до російської культури відіграв створений перший російськомовний журнал «Рассвет».

Ініціаторами його відкриття був відомий вже на той час єврейський письменник Осип Ааронович Рабинович. На думку єврейського дослідника О. Лернера, популярності О. А. Рабиновича в російському суспільстві сприяло написання багатьох творів російською мовою, зокрема, надрукована в «Русском Вестнике» 1859 р. розповідь «Штрафной». Ім'я О. Рабиновича було відоме не лише в Одесі, де письменник жив та працював, а й інших містах Російської імперії, де знайшлося багато однодумців, які поділяли думки та ідейні спрямування літератора.

У грудні 1856 р. О. Рабинович та його сподвижник І. Тарнополь звернулись до попечителя Одеського навчального округу М. І. Пирогова з клопотанням про відкриття для євреїв російськомовного журналу «Рассвет». М. І. Пирогов та генерал-губернатор О. Г. Строганов дали свою згоду на видання журналу, проте не дозволили друкувати його російською мовою. Це викликало багато незручностей, так як суперечило ідеї О. Рабиновича, який бачив у єврейському російськомовному друкованому органі одну з підвалин зближення іудейського народу з християнським. Тому він подав ще одне клопотання М. І. Пирогову, де наполягав на російській мові друку журналу. Це клопотання було задоволене в січні 1860 р., а 27 травня того ж року вийшов перший номер журналу «Рассвет».

Маркус Гурович – вчений єврей при генерал-губернаторові О. Г. Строганові, напередодні виходу цього журналу писав: «Издание журнала на русском языке принесло бы несомненную пользу еврейскому обществу и во многих случаях облегчило бы исполнение предпринимаемых правительством благотворительных мер для улучшения быта евреев и слияния их с христианским населением. Сверх того, подобный журнал распространит между евреями знание русского языка и сообщит, со временем, единство их образованию и понятиям» [7, с. 191–196].

Редактори «Рассвета» на сторінках журналу часто намагалися захистити громадянські та політичні права єврейського населення, що призводило до серйозних ускладнень з цензурою. Врешті-решт, тривалий конфлікт спричинив закриття видання, яке з середини 1861 р. передало естафету вісника російськомовному щотижневикові «Сион», який з тих же причин через рік припинив своє існування.

У той же час представники єврейської общини почали видавати в Одесі газети на івриті та ідиші. Біля витоків цього процесу перебували одеський купець О. Цедербаум та доктор філософії А. Гольденблум. Вони разом розробили програму майбутньої газети, згідно якої в її 10–х розділах мали публікуватися офіційні документи, повідомлення про єврейське життя в імперії та за кордоном, літературні твори, статті про ремесла й сільське господарство, біографії видатних єврейських діячів тощо. Один з розділів призначався для публікації свідчень про єврейські благодійні заклади [1, с. 198–199].

Активний розвиток єврейської преси у південному регіоні поставив перед Головним управлінням цензури питання про затвердження в Одесі посади цензора творів на івриті та ідиші, яким у лютому 1860 р. був призначений Л. М. Генікес. У 1868 р. винагорода за його роботу складала 200 крб. [2, арк. 3].

Газета «Гамелиц» («Заступник») почала виходити в 1860 р. на івриті. Три перших її номери було надруковано

в Одесі. Проте Міністерство внутрішніх справ зажадало перевести видання газети з Одеси у Вільно чи Житомир, так як довгий час право на публікацію книг та преси на ідиші та івриті мали ці дві типографії у Російській імперії. Тому «Гамелиц» почав редагуватися в Одесі, а випускатися в Житомирі. З липня 1862 р. вийшов дозвіл царського уряду на безперешкодне відкриття єврейських типографій в імперії, що дозволило видавати газети на івриті безпосередньо в Одесі.

Для євреїв, що проживали в Російській імперії, саме ідиш виступав у якості найбільш поширеної мови, якою в тій чи іншій мірі володіла більша частина єврейського населення. Із урахуванням цього в 1862 р. О. Цедербаум почав видавати додаток до газети «Гамелиц» під назвою «Кол Мевасер» («Голос надії»), єдину на той час у Росії газету мовою ідиш [1, с. 199].

Відзначимо, що надмірна прискіпливість цензури обумовлювалась тогочасними загальними цензурними умовами: книги затримувались через будь-яку підозрілу фразу, якій надавався більш глибокий прихований зміст. У період 1830–60-х рр. через жорсткі умови цензури в Російській імперії, а також через високі податки на митницях при ввезенні єврейських книг, виданих за кордоном, набуло поширення контрабандне ввезення єврейських видань до Росії. Неприятливі умови для поширення єврейської літератури обумовлювалось ще й тим, що з 1830-х до початку 1880-х рр. між цензорами єврейських видань, а також між цензорами і владою не припинялись конфлікти стосовно критеріїв цензури релігійних книг. З початком правління Олександра II стан преси в цілому в Російській імперії покращився, а цензурний гніт послабшав. Почали виходити єврейські періодичні видання на трьох мовах: російській, ідиші та івриті, в той час як багато інших видань закривались під тиском цензури. Відзначимо, що на сторінках єврейської преси часто відображались теми на різні соціальні теми, проблеми побуту єврейського життя тощо. Тому, під тиском цензури й свавілля чиновників, часто редактори приймали рішення закрити видання, ніж замовчувати про існуючі проблеми чи публікувати напівправду. З іншої сторони, на той час існувало дуже багато думок та ідей, які б могли підірвати спокій в суспільстві та посилити конфронтацію між християнською та іншими конфесіями. На шляху до вирішення цих питань у єврейському суспільстві російський уряд намагався в короткий термін зблизити різні етноси з християнами на території Російської імперії та не бажав аби проблеми, які існували на той час, надмірно часто публікувалися на сторінках преси [6, с. 951].

Посилення чи послаблення цензурних обмежень прямо залежало від політичних умов у державі. Під час складної політичної ситуації посилювався й цензурний гніт єврейських та інших видань, у періоди лібералізації політичного режиму, свобода друку була вільнішою. Під час політичної реакції одні видання закривались, а нові не мали змоги отримати дозвіл на відкриття. Цензори єврейських видань ставили жорсткі обмеження у відповідності до багатьох цензурних указів та циркулярів. Проте серед них були не лише антисеміти, а й представники єврейської інтелігенції – журналісти, письменники, поети, які публікували власні твори в цих виданнях. До числа цензорів іноді входили й російські вчені, громадські діячі, що були ліберально налаштовані до єврейського

населення. Єврейські письменники та поети для того, щоб опублікувати свої твори, часто зверталися до зміни місця та часу подій у творі, ніби завуальовуючи їх. Іноді у разі відмови одного цензурного комітету на публікацію твору, його автор міг звернутися до іншого та сподіватися на позитивну відповідь. Деякі книги просто передавалися серед євреїв із рук у руки, не пройшовши цензури у комітеті, що сприяло поширенню нелегальної літератури.

Майже без перешкод друкувалися твори єврейських письменників, що мали на меті зблизити єврейське населення з християнським. Прикладом може слугувати брошура обсягом 24 сторінки, видана в Лейпцигу в 1880-х рр. професором Францом Делічем на ідиші, з перекладом на німецьку мову, під назвою «Первые плоды смоквы, тесть собрание писем южно-русской общины сынов Израиля, верующих в Иисуса Христа». У даному творі автор закликав євреїв прийняти християнство та визнати основні догмати християнської віри. Ця брошура поділялася на чотири частини, перша з яких складалась із 13-ти тез, де розглядалось моральне та матеріальне становище євреїв у Російській імперії. У другій частині йшлося про 10-х членів національно-іудейської общини Нового завіту. У третій містився короткий виклад віри у Месію Ісуса з Назарета. Четверта частина містила Га-Гаду (порядок Господньої вечері у Пасхальну ніч) для ізраїльтян, віруючих у Месію.

Автор наголошував, що євреї повинні приймати християнство частково, у його первісній чистоті. Професор піддав історичній критиці догмати християнства та запропонував ігнорувати деякі з них. Євреї повинні бачити у Христі Месію, а Євангеліє визнавати лише тому, що воно підтверджується у Святому Писанні. Багато обрядів, на думку автора, виникли для спрощеного розуміння християнства: «Мы не нуждаемся в принятии всех тонкостей и различий, которые воздвигли христианские церкви для своих. Ибо слава Христа была для них совершенно новым, о нем они раньше ничего не слышали, ибо что они знали о праотцах наших Аврааме, Исааке и Якове, о царе нашем Давиде и о его престоле, до того как Благочесть Христова Евангелия достигла их». Далі автор критикує вчення про Святу Трійцю, вважаючи цей догмат продуктом незрілого розуміння Єдиногобожжя: «Они (язычники) привыкли к Многобожию и для них было необходимо подтвердить, что Три лица, представляющих верующему в Святом Писании и в истории осуществления соединены во едино. У верующих из язычников есть Три лица: Отец, Сын и Святой Дух, у нас они называются Единый Бог, его Слава и Святой Дух, которые все вместе составляют одно. Для чего христианским церквям обременяют евреев предметами, унаследованными ими (церквями) от своих предков из разума Божественной истины? Зачем закрывать для них храмы Господа и запирают вход в царство небесное Иисуса Мессии, когда они (евреи) также члены и части Иисуса. И в этом церкви должны поучиться от первых еврейских апостолов, полагавшим по присущему им Святому Духу, что не следует обременять примкнувших к вере Христа такими предметами, которые не могут быть усвоены большинством. И нигде в Святом Писании мы не находим, чтобы Троица считалась необходимой составной частью веры. Евреям, которые до сих пор относились враждебно и отрицательно к Христу, в первое время чрезвычайно трудно оценить чудесное в рождении Христа

Святой Девой Марией от Святого Духа. И во избежание нечистой мысли, что при этом Святой Дух является человекоподобным, требуется ради подобающей Господу чести, не распространять об этом члене веры или совсем оставить его в стороне» [4, арк. 3–6].

Цензором цього твору був призначений почесний громадянин єврей Юлій Бардах, який був на посаді цензора вже більше 10-ти років і його щомісячна заробітна плата складала 300 крб. Після тривалої переписки між Головним управлінням з питань преси та Одеським комітетом іноземної цензури, цю брошуру було дозволено ввозити та поширювати в Російській імперії [3, арк. 27].

У період 1860–1890-х рр. для єврейської преси існували спеціальні заборонені теми, які не підлягали публікації, зокрема: про безправний стан єврейського населення у Російській імперії та єврейські погроми. З другої половини XIX ст. інтерес російської преси до єврейського населення щорічно зростає. Почали частішати публікації, присвячені євреям. Проте, заборонені теми та обмеження, існували такі ж як і для єврейських видань.

У відповідності з «Временными правилами о цензуре и печати», започаткованими в 1865 р., правила цензури ставали більш жорсткими, а закони, які почали діяти з 1870-х рр., різко обмежували свободу преси та свободу слова. Кабінет міністрів отримав право беззастережно виносити рішення про знищення тієї чи іншої книги, яка раніше не пройшла через цензуру. У наступні роки аж до революції 1905–1907 рр. єврейська преса знаходилась в особливо важкому становищі. Видання часто закривали через незначні приводи [6, с. 952]. Списки періодичних видань, пропонує для ввезення до Російської імперії, проглядалися цензорами кожні два тижні. Деякі з них наведено в таблиці.

Таблиця 1

Перелік іноземних видань, які були дозволені та заборонені для ввезення до Російської імперії в 1887 р.

Дозволено ввезення	Заборонено ввезення
Газета «Hasoher» (№1)	Газета «The Future («Die Zukunft»)» (заборонена до випуску в Російській імперії ще з 1885 р.)
Газета «The Lebanon» (№1)	Газета «National»
Журнал «Hamisderonah» (№1–5)	Газета на ідиші «Fharcizjon» (Єрусалим)
Журнал «Zion» (№1)	Журнал «Barkoi»
Журнал на івриті «Ichem Wejaphet»	Часопис на ідиші «Eduth L'israel» (Нью-Йорк)
Два випуски часопису на ідиші «Hogah Mizion» (Єрусалим)	

Таблицю складено на основі даних: Державний архів Одеської області. – Ф.11. – Оп.1. – Спр.74. – Арк.3–14.

Отже, можна зробити висновок, що протягом другої половини XIX ст. єврейська преса посідала одне з найважливіших місць у культурному житті та модернізації єврейського суспільства. За допомогою преси здійснювалось єврейське національне відродження, відбувалася громадська, соціальна та культурна активність, що являла собою буття євреїв як нації. Очевидно, що поза

нашою увагою залишилась низка проблем, що мають певну пізнавальну цінність. Автор не розглядає зовнішні зв'язки видань, їх особливості в контексті функціонування серед інших регіональних видань, що є перспективою для подальших наукових розвідок у даному напрямі.

Список використаних джерел

1. Гребцова И. С. Становление государственного попечительства и общественной благотворительности в Одессе в конце XVIII – 60–е гг. XIX ст. / И. С. Гребцова, В. В. Гребцов. – Одесса: Астропринт, 2006. – 318 с.
2. Держархів Одеської області. – Ф.11. – Оп.1. – Спр.4. – 3 арк.
3. Там само. – Спр.23. – 27 арк.
4. Там само. – Спр.57. – 11 арк.
5. Там само. – Спр.74. – 14 арк.
6. Энциклопедический словарь / под ред. проф. И. Е. Андреевского Ходский. – Цензура. – СПб.: Типография акц. общ. Брокгауз–Ефрон, 1903. – Т. 37а. – С.948–962.
7. Лернер О. М. Евреи в Новороссийском крае / О. М. Лернер. – Одесса: Тип. Г. М. Левинсона, 1901. – 240 с.

References

1. Grebtsova I. S. Stanovlenie gosudarstvennogo popечitelstva i obshchestvennoy blagotvoritel'nosti v Odессе v kontse XVIII – 60–e gg. XIX st. / I. S. Grebtsova, V. V. Grebtsov. – Odessa: Astroprint, 2006. – 318 s.
2. Derzharhiv Odeskoyi oblasti. – F.11. – Op.1. – Spr.4. – 3 ark.
3. Tam samo. – Spr.23. – 27 ark.
4. Tam samo. – Spr.57. – 11 ark.
5. Tam samo. – Spr.74. – 14 ark.
6. Entsiklopedicheskiy slovar / pod red. prof. I. E. Andreevskogo Hodskiy. – Tsenzura. – SPb.: Tipografiya akts. obsch. Brokgauz–Efron, 1903. – T. 37a. – S.948–962.
7. Lerner O. M. Evrei v Novorossiyskom krae / O. M. Lerner. – Odessa: Tip. G. M. Levinsona, 1901. – 240 s.

Herbeieva I. M., the post-graduate student of the Department of the Ukraine's history, of Odessa National University named I. I. Mechnikov (Ukraine, Odessa), gerbeeva-ira@ukr.net

The censorship of Jewish press in Odessa in the second half of the XIX century

The purpose of this work is to study the features of the emergence and development of the censorship of Jewish press in Odessa in the second half of the XIX century. Preconditions of occurrence, origin and evolution of censorship in the Russian Empire. Relevance of the topic due to the need of an integrated approach to the study of the Jewish press as part of the Jewish national revival. While working on the proposed theme was applied scientific and special historical research methods. Considerable attention is paid to a critical analysis of the sources and the principle of objectivity. The basic direction of the censorship policy of the Russian government regarding the Jewish publications. Summarizes the main stages of development of the Jewish press as a pillar of the Jewish traditional culture, which has contributed to the convergence of Jews with the Christian population of the region and the modernization of Jewish society.

Keywords: Jews, Jewish press, censorship.

Гербеева И. М., аспирантка кафедри історії України, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Україна, Одеса), gerbeeva-ira@ukr.net

Цензура еврейской печати в Одессе во второй половине XIX в.

Цель данной работы заключается в исследовании особенностей возникновения и развития цензуры еврейской печати в Одессе во второй половине XIX в. Рассматриваются предпосылки возникновения, зарождения и эволюция цензуры на территории Российской империи. Актуальность темы обусловлена необходимостью комплексного подхода к изучению еврейской печати как составляющей еврейского национального возрождения. В процессе работы над предложенной темой были применены общенаучные и специально-исторические методы исследования. Значительное внимание уделено критическому анализу источников и принципу объективности. Исследованы основные направления цензурной политики российского правительства касательно еврейских изданий. Кратко охарактеризованы основные этапы развития еврейской печати как одной из составляющих еврейской традиционной культуры, которая способствовала сближению евреев с христианским населением региона и модернизации еврейского общества.

Ключевые слова: евреи, еврейская печать, цензура.

* * *

УДК 061.2–055.2(438)(477.83/.86)

Кочкодан В. Р.,
аспірантка, Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника (Україна, Івано-
Франківськ), ko4kodana@gmail.com

ЖІНОЧІ ТОВАРИСТВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ НА СТОРІНКАХ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ (1900 Р. – 1939 Р.)

Проаналізовано статті найпоширеніших польських газет про жіночі товариства Східної Галичини з початку XX ст. до 1939 року. Доведено, що їх кількість та обсяг, характер (повідомчий чи аналітичний) залежали від низки чинників: історичного періоду, чисельного складу товариств, роду їх діяльності й активності. Здійснено порівняння суспільної праці польських жіночих товариств, зокрема, у культурній сфері.

Стверджується, що Союз громадянської праці жінок відіграв найбільшу роль у вихованні молоді, матерів, поширенні патріотичних ідей серед населення. Висвітлено власне ставлення жінок до актуальних проблем життя Польщі та провідних країн світу, намагання їх діяти спільно у захисті своїх інтересів. Привертася увага до жіночих католицьких, військових, економічних товариств. Насоложується на зміні свідомості жінок порівняно з попереднім століттям: усвідомлення себе як особистості, яка здатна впливати на різні сфери життя суспільства, об'єднуватися в організації.

Ключові слова: жіночі товариства, польська преса, Союз громадянської праці жінок, «Słowo Polskie», «Gazeta Lwowska», «Głos Pokucia».

Становище жінки у сучасному суспільстві у порівнянні із початком XX ст. дуже змінилося, як і її світогляд. Це варто пов'язувати із гендерною політикою світових демократичних держав, але також із загальним суспільним поступом. Чому? Адже час вимагає від нас бути конкурентоспроможними, здатними на швидку адаптацію до нового середовища, бути творчими у своїй праці та професії і жінка не є тут винятком. Витоки знаходимо у 20–30-х рр. минулого століття, коли жіноцтво, достойно оцінене за свою працю під час двох світових воєн, відчувало силу впливати на розвиток суспільства, навчилося організовуватися і проявляти себе на різних ділянках праці. Західноукраїнські землі, особливо Східна Галичина, яка входила до складу Польської Республіки, активно долучалися до ідеологічного руху жіноцтва.

Цінним джерелом інформації про організацію та діяльність жіноцтва є тодішня преса. Зокрема, з неї дізнаємось, як польські та українські жінки співіснували у межах однієї держави і, хоча зовсім не співпрацювали через кардинально протилежні погляди на статус і майбутнє Галичини, у їхніх поглядах та діяльності можна знайти багато спільного.

Історіографія жіночого руху є багатогою, але аналіз періодичних видань є здебільшого фрагментарним й ілюстративним. Так, більшість польських дослідників, зокрема А. Пачовські (A. Paczkowski) [41], А. Кизяк (A. Kusiak) [26], Й. Франке (J. Franke) [12], Й. Яровецькі (J. Jarowiecki) [15], М. Щереніца (M. Szrenica) [45], М. Колоса (M. Kolasa) [20] виокремлюють пресу як самодостатнє джерело для висвітлення діяльності жіночих товариств, проте аналізують лише періодичні видання цих організацій. Мало уваги приділяють іншого роду періодиці, яка відображала працю жінок. Серед сучасних українських дослідників даним питанням займався М. Павлюх [39].

Метою пропонованої статті є прагнення виявити, систематизувати та проаналізувати інформацію польських газет про польські жіночі товариства Східної Галичини початку XX ст. до 1939 р. Цікаво, що українські товариства (Союз українок, товариство «Українська захоронка та ін.) у пресі наших сусідів не згадувалися зовсім. На нашу думку, це пов'язано із політикою: не сприйняття українців як окремої нації.